

Sygn. akt IV CSK 52/19

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa A. D.
przeciwko Skarbowi Państwa - Urzędowi Morskiemu w S.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 10 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 kwietnia 2018 r., sygn. akt I AGa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód A. D. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 23 kwietnia 2018 r. oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 4 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy oddalił jego powództwo skierowane przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa - Urzędowi Morskiemu w S. o zasądzenie kwoty 182 860 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty tytułem wynagrodzenia za wykonane prace saperskie – przeszukiwanie saperskie terenu - na podstawie łączącej strony umowy, ewentualnie na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód zawarł z pozwanym w dniu 24 lipca 2014 r. umowę o realizację robót budowlanych na zasadach „zaprojektuj-wybuduj” inwestycji pn. „Ochrona brzegów morskich Pobreża K. zadanie III”, obejmujących przebudowę i rozbudowę zespołu ostróg w D. i J.. Oferta powoda została wybrana w wyniku postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego. Postanowienia umowy odpowiadały założeniom wskazanym w specyfikacji istotnych warunków zamówienia (SIWZ). Wynagrodzenie ukształtowane było jako co do zasady ryczałtowe i wynosiło brutto 4.686.300 zł, zgodnie z pomocniczym kosztorysem ofertowym wykonawcy złożonym w postępowaniu o udzielenie zamówienia i obejmowało wszelkie koszty niezbędne do zrealizowania przedmiotu zamówienia, bez których nie można wykonać tego zamówienia (w tym m.in. koszty prac przygotowawczych), nie były w nim ujęte jedynie koszty wydobycia i zabezpieczenia oraz utylizacji niewybuchów i niewypałów. W tym zakresie rozliczenie miało nastąpić wg ich faktycznej ilości i ceny jednostkowej podanej w pomocniczym kosztorysie ofertowym w pozycji 3 i 9. Spór dotyczył zasad rozliczenia wykonanego na zlecenie powoda przeszukania saperskiego terenu inwestycji w poszukiwaniu ewentualnych niewybuchów i niewypałów w wypadku, gdy w do wykrycia takich przedmiotów nie doszło. Przyczyną sporu było pominięcie przy sporządzaniu kosztorysu ofertowego przez powoda kosztów przeszukania saperskiego w kalkulacji wynagrodzenia w części zryczałtowanej i wliczenia jej w koszty wydobycia i zabezpieczenia oraz utylizacji niewybuchów i niewypałów. Powód podnosił niejasności SIWZ, a konkretnie zapisu

w programie funkcjonalno-użytkowym, stanowiącym załącznik do SIWZ, który wskazywał, iż roboty przygotowawcze podlegają osobnym rozliczeniom finansowym tylko w wypadku realizacji przeszukania wydobywania i zabezpieczenia wydobytych niewybuchów i niewypałów w ramach robót saperskich. Twierdził, że niejednoznaczne sformułowanie i brak przecinka usprawiedliwiały przyjęty przez niego sposób wyliczenia wynagrodzenia, wobec czego wynagrodzenie odpowiadające kosztom przeszukania saperskiego mu przysługuje.

Sąd Okręgowy przeanalizował całość SIWZ wraz z załącznikami oraz treść umowy stron i ocenił, że potwierdzają one stanowisko pozwanego. Dokumenty wprost wskazywały, że prace saperskie polegające na przeszukaniu terenu wchodziły w skład robót przygotowawczych objętych wynagrodzeniem ryczałtowym, a jedyne odstępstwo zostało przewidziane dla czynności koniecznych, gdy w jego wyniku zostaną odnalezione niewybuchy i niewypały. Wówczas niezbędne stanie się ich wydobywanie i zutylizowanie, za co wykonawcy przysługuje ustalone kosztorysowo wynagrodzenia za każdą sztukę. Sąd uznał, że interpretacja powoda, poza tym, że nie odpowiada treści SIWZ ani umowy, wydaje się również niemożliwa do skutecznego zastosowania, gdyż rozliczenie według ceny jednostkowej za każdą sztukę niewybuchu lub niewypału nie pozwala na wyliczenie wynagrodzenia za przeszukanie saperskie w wypadku gdy nie stwierdzono obecności niewybuchów i niewypałów. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że prace saperskie (w tym również przygotowanie projektu minerskiego i dokumentacji powykonawczej oraz koszty pracy koparek i koparko-ładowarki) były objęte zakresem przedmiotowym łączącej strony umowy, jednak ich koszt mieścił się w zapłaconym powodowi wynagrodzeniu ryczałtowym i nie przysługiwało mu już dalsze roszczenie o zapłatę ani na podstawie umowy, ani w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Sąd drugiej instancji, do którego odwołał się powód, w całości podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji i przedstawioną przez ten Sąd argumentację prawną. Podkreślił, że wykonane przez powoda przeszukanie saperskie brzegu wchodziło w zakres prac objętych umową, miało więc podstawę prawną i nie było świadczeniem dodatkowym ani nienależnym. Wynagrodzenie za te prace obejmował ryczałt umowny zapłacony wykonawcy.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił uchybienie przepisom postępowania, które jego zdaniem mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Jako naruszone wskazał art. 278 § 1 w zw. z art. 227 w zw. z art. 232 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c., naruszenie art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 378 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Podniósł też zarzut błędnej wykładni, a także niewłaściwego zastosowania wskazanych postanowień umowy stron w zw. art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 5 k.c., a ponadto błędną wykładnię art. 632 § 1 k.c. w zw. z art. 629 k.c. w zw. z 65 § 2 k.c. w zw. z art. 139 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. Nr 19, poz. 177).

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania, ewentualnie o orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie powództwa oraz – w każdym wypadku - o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjna powoda pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi przesłanką przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to znaczy wystąpieniem w sprawie

istotnych zagadnień prawnych, wskazując na potrzebę „wyjaśnienia możliwości i granic przyjmowania przez Sąd II instancji za własne ustaleń faktycznych i rozważań teoretycznych Sądu I instancji, w związku z podniesieniem w apelacji zarzutu błędnych ustaleń faktycznych polegających na wyciągnięciu sprzecznych wniosków z zebranego w sprawie materiału dowodowego, jak również wykorzystania przez Sąd II instancji rozważań teoretycznych Sądu I instancji, w sytuacji postawienia zarzutu materialnoprawnego w środku zaskarżenia, i w związku z tym wpływu na dopuszczalność formułowania zarzutów w skardze kasacyjnej, które to w rzeczywistości, w takiej sytuacji, ogniskują się wokół uzasadnienia Sądu I instancji wskutek przyjęcia przez Sąd II instancji za własne, ustaleń faktycznych i teoretycznych Sądu *a quo*.” Kolejne zagadnienie prawne powód dostrzega w konieczności wyznaczenia „granic dopuszczalności dokonywania przez Sądy powszechne własnych ocen, co do zasadności dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego sądowego, powoływanego przez strony postępowania w związku z występującymi w sprawie zagadnieniami, wymagających wiadomości specjalnych, rozumianych jako informacji pochodzących od osoby trudniącej się profesjonalnie daną dziedziną (nauką, techniką), w celu wypracowania jednolitych standardów określoności, kiedy są wymagane w sprawie wiadomości specjalne.” Wreszcie za istotne zagadnienie prawne powód uznał rozstrzygnięcie, czy w przypadku odmiennych stanowisk stron co do treści konkretnych postanowień umowy adhezyjnej, jak również wewnętrznie sprzecznego skonstruowania przez jedną ze stron postanowień umowy, jako autora tekstu umowy i dokumentów kontraktowych, które to postanowienia umowy wpływają na sytuację prawną jednej ze stron, winno się stosować zasadę *in dubio contra proferentem* w szerszym zakresie, tj. poprzez dokonywanie restryktywnej wykładni oświadczeń woli wobec proponenta (art. 65 § 2 k.c.), a życzliwszej dla adherenta, w sytuacji gdy stosunek zobowiązaniowy został zawiązany pomiędzy Skarbem Państwa a osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, przy uwzględnieniu art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), który to przepis stanowi gwarancję ochrony prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy.” Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie

rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcia, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i sprawiający istotne kłopoty w procesie wykładni. Problem taki powinien być ujęty w powiązaniu z przepisami prawnymi, na których tle powstał i sprecyzowany w wywodzie prawnym wskazującym na źródła i przedmiot niejasności i na możliwe rozwiązania interpretacyjne. Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu nie może polegać na prostym odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

Wskazane przez skarżącego zagadnienie prawne nie może być uznane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Pierwsze ze wskazanych zagadnień prawnych było już wyjaśniane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ukształtował się pogląd, że uzasadnienie orzeczenia sądu drugiej instancji nie musi zawierać wszystkich elementów przewidzianych dla uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Jeżeli sąd drugiej instancji podziela ocenę prawną, jakiej dokonał sąd pierwszej instancji, i uznaje ją za wyczerpującą, wystarczy stwierdzenie, że podziela argumentację zawartą w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2006 r., IV CK 380/05, LEX nr 179977, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2018 r., I PK 360/16, LEX nr 2508180, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60, MoP 1999/4/8, BSN 1999/1/12). Nie oznacza to bynajmniej przeniesienia rozważań w postępowaniu kasacyjnym na badanie prawidłowości orzeczenia sądu pierwszej instancji, lecz ocenę recypowanych z tego orzeczenia faktów i wniosków prawnych, jako składników rozstrzygnięcia drugoinstancyjnego.

Również drugie z przedstawionych zagadnień zostało opracowane orzeczniczo. Dowód z opinii biegłego służy dowodzeniu faktów w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 1998 r., I PKN 203/98, OSNP 1999/15/478). Biegły nie może natomiast zastępować sądu w procesie wykładni umowy i subsumpcji przepisów prawnych.

Trzecie zagadnienie natomiast nie mieści się w granicach problemów prawnych występujących w niniejszej sprawie. Obydwa Sądy uznały, że

wskazywane przez powoda sprzeczności dokumentacji przetargowej były pozorne i proces wykładni doprowadził do precyzyjnego określenia zakresu prac wchodzących w skład wynagrodzenia ryczałtowego przewidzianego umową, bez konieczności korzystania z reguł stosowanych w wypadku występowania postanowień umownych o niejasnej treści.

W konsekwencji wymienione przez skarżącego istotne zagadnienia prawne nie miały w rzeczywistości takiego charakteru. Okoliczności sprawy nie wskazują także, aby zachodziły inne przesłanki przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpatrzenia.

O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r., poz. 2261) oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 1) ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

